

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ruperti Abbatiss Tvitiensis, Summi Disertissimi Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII. prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. I. Verbum Domini quod factum est ad Osee, filium Beberi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

COMMENT· RVPER· ABBA· LIB· I·

Babylonis transmigratiōē, & præterea nōnulla etiā minora, quæ literis eorū legimus infer-
 ra. Cū igitur cito euenisset captiuitas siue transmigratio illa, sicut p̄ illos ueritas prophetica
 prædixerat, palā constitit, quod ueraciter fuissent locuti in nomine dñi, & quod dñs misis-
 set eos, atq; ita cōpleta prophetiæ pars, illud quoq; quod reliquū uel maximū erat de pro-
 missione uel aduentu Messie, uerū fore conuincebat. Hoc animaduerso, nōnihil iuari ar-
 bitror lectorem, mysteriū regni dei uel aduentus Christi filij dei in sanctis prophetis quere-
 tem, ut nō miretur aut offendatur, dū in sacris eorū literis, modo captiuitatis siue trāsmigra-
 tionis iam dictæ cōminationē, modo repente libertatis æterne & dñici aduentus significari
 audit p̄missionē. Illud de propinquo, hoc aut uaticiniū sentiēs de longinquo, & tā prope
 coniūgi in litera quæ tam longe distūcta sunt per tempora, Exempli gr̄a, Cum dixisset hic
 idem propheta. Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama, ululate in Bathauen, post ter-
 gum tuū Beniamin, Ephraim in desolationē erit in die correptionis, in tribubus Israhel os-
 tendi fidē. Quibus utiq; imminētem declamat decē tribuum captiuitatē, repente postmo-
 dū infert illud, quod sine dubio ad inuisibilis animarū nostrarū captiuitatis spectat solutionē
 ita in persona saluatoris nostri dicens. In tribulatione sua mane confurgent ad me. Venite
 & reuertamur ad dñm, quia ipse ccepit & sanabit nos, percutiet & c̄rabit nos. Viuificabit
 nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & uiuemus in conspectu eius, sciemus, seque-
 mur; ut cognoscamus dñm, &c. Sed nos plura, quæ hinc dici possent, in suum locum disse-
 rentes, iam nunc prophetiæ seriem ingrediamur.

Infra. 5

Infra. 6

RVPERTI ABBATIS
 TVITIENSIS IN OSEE PROPHETAM
 COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.

Verbum
 domini.

Verbum Domini quod factum est ad Osee, filium Beberi. I

Vt simus attenti, scriptura hæc in exordio sui uocatur uerbum dñi.
 Verbum dñi (ait beatus Hieronymus) quod in principio erat apud
 deū, & deus erat uerbū, factū est ad Osee filiū Beberi. Nec uero re-
 pugnat ei quod ecclesiastica firmiter tenet regula fidei, uerbū quod
 in principio erat apud deū, non factū, sed natū, non creatū esse, sed
 genitū. Nā ad homines quidē factū est hoc uerbū, non aut factum
 est ad deū, sed erat in principio apud deū. Etenim hominibus quidē
 accidentaliter ex tempore accessit, apud deū autem nunquā non fuit. Veruntamen ubi-
 cūq; in sacris legimus scripturis, ad illū uel ad illum factū esse uerbū domini, magnā sonat bea-
 titudinem hominis, quā & in Dauid ueritas ipsa cōmendat, cū dicit. Beatus homo quem tu
 erudieris dñe, & de lege tua docueris eū. Suauiter nāq; & magna cū deliciarū multitudine,
 summā sapiētiam cito discit ille, ad quē fit uerbū dñi: quia uidelicet hoc uerbū lux uera est,
 quæ illuminat omnē hominē ueniētem in hūc mūdū, & dū insulget humanæ mēti, repēte
 illuminat, repēte docet, neq; in incertū aurē cordis audiētis adducit, sed ita certū reddit, ita
 qd uidet pro cōstātū habet, ut nō dubitet dicere, quia uerbū factū est: factū (inquā) quia certissimū
 me futurū est, immutabiliter adimplēdū est, & impossibile est, quin fiat quod futurū esse de-
 nūciat. Beatus ergo ille homo est, & de sua multū potest beatitudine in dño gloriari, quia non
 ab homine, neq; per hoiem accepit illud, sed per reuelationē spūs sancti. ¶ Super hac erudi-
 tionis prærogatiua soli possunt apostoli & prophetæ in dño gloriari, quia uidelicet taliter
 sunt eruditi, nō ab hoiē (ut iā dictū est) neq; p̄ hoiem, sed per magisteriū spūs sancti. Ecce
 quæcūq; illi scripserūt, ita sunt rata, tāq; firmū habēt fundamētū ueritatis, ut de ullo ipso
 dicto dubitare nephariū sit. Sane modū, q̄ sunt eruditi, siue momētū aut uelocitatē doctoris
 eorū nemo unq; satis agnouit, nisi q̄ experiri meruit. ¶ Sciēdū p̄terea quod ubiq; in sanctis
 prophetis dictio hæc, qua dicitur, factū est uerbū dñi, ad promissiōes respicit, q̄ nūc imple-
 tæ sunt, uerbi incarnati. Et ob huius intētiōis excellētā, nō tātū uidētes aut filij prophetarū
 sed pro-

Psalm. 93

Galat. 1.

Differentia.

sed prophetæ merentur nūcupari, quia uidelicet uidētes aut filij prophetæ potuerūt etiā pro minoribus, quas præuiderūt, rebus dicitur solos aut eos prophetas sancta scriptura nūcupat, qui præuiciauerūt, uel ad quos sermo factus est de aduētū Chri. ¶ Nec illud ignorandū, quia primus illos pater Abraham, nouissimus aut Iohānes extitit præcursor eiusdem & baptista Christi. Primū nāq; ad Abraham, ad quē promissio, imō & repromissio facta est beati seminis in hoc sermone. Atq; in semine tuo benedicētur oēs gētes. Inter utrūq; id est post promissionē & ante repromissionē sermo dñi factus est. Et hæc talis enunciatio in eū semel & iteq; de causa iā dicti seminis taliter scripta est. His ita trāfactis, factus est sermo dñi ad Abram per uisionē dicēs. Nolite timere Abram, ego protector tuus sum, &c. Illo ad hæc dicētē: Mihi aut nō dedisti semen, & ecce uernaculus meus, hæres meus erit: statim sermo dñi factus est ad eū dicēs. Nō erit hic hæres tuus, sed q; egredietur de utero tuo, ipsum habebis hæredē. Eduxitq; eū foras, & ait illi. Suspice cœlū, & numera stellas, si potes. Et dixit ei. Sicut erit semen tuū. Credidit dño, & reputatū est illi ad iustitiā. Quod aut hic propheta fuerit, eo q; sermo dñi ad eū factus sit, testatur ipse dñs, qui pro illo arguēs Abimelech per somniū nocte dicit. Nunc igitur redde uxore uiro suo, q; propheta est, & orabit pro te, & uiues. ¶ Nouissime in Iohannē Baptistā scripta est eiusmodi enūciatio, scribente Luca his uerbis. Anno quintodecimo imperij Tyberij Cæsaris, factū est uerbū dñi sup Iohānē Zachariæ filiū in deserto. Quō uero iste propheta sit uel fuerit, testatur idē dñs cū de illo ad turbas dicit. Sed quid existis in deserto uidere? Prophetā? Etiā dico uobis, & plus q; prophetā. Igitur ubi audimus in sanctis scripturis, factum ad sanctos hoies sermonē siue uerbū dñi, iucundū & perpulchrū est, perpēdere, q; sic dictū sit, ut subaudiatur eius rei q; uerbū carō fieret & habitaret in nobis. Et ob hoc alios quidē prophetas, Iohannē autē plus q; prophetam esse, q; uerbū carnē factū, magno quidem & prophetalī munere sex mēses nascēdo præuenit, sed nō minori priuilegio gratiā iuuenē digito demōstrauit, dicēs. Ecce agnus dei, & tollentē peccata mūdi. Fluētē Iordanis baptizare meruit. ¶ Parū autē erat prophetas eos dici, ad quos sermo dei factus est. Plus em̄ aliquid spūs sanctus in David de illis elocutus est. Ego (inquit) dixi, dñi estis & filij excelsi oēs. Quā ob causam, nisi q; sermo dei ad eos factus est? Hoc em̄ in causa esse dñs ipse astruit, qui loquēs Iudæis calūniantibus, cū præmississet. Nōne scriptū est in lege uestra. Ego dixi, dñi estis, & filij excelsi oēs: continuo subiunxit. Si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, & nō potest solui scriptura, &c. Ergo prophetæ dñi sunt, quoniā isti sunt ad quos sermo dei factus est. ¶ Quō si dñi recte dicūtur, nonne & saluatores nihilominus recte cognominātur? Si illos scriptura dixit saluatores, p quos deus tēporalē Iſraheli salutē operatus est. Exempli gratia. Et clamauerunt filij Iſrahel ad dñm, qui suscitauit eis saluatore, & liberauit eos, Othoniel uidelicet filiū Zener, Itēq;. Et clamauerunt ad dñm, qui suscitauit eis saluatore Aoth. Si ergo illos dixit saluatores, p quos deus tēporaliter liberauit Iſrahel: quāto magis recte illi dicātur saluatores, quos labor saluatori nostro deo ad nostrā æternā salutē cooperatus est? ¶ Pulchre igitur, & nō sine quodā diuino præſagio, hic unus ex illis, & primus ex duodecim, dicitur Osee, quod interpretatur saluator. Dicitur em̄ filius Beheri, quod interpretatur putei mei. Et quis est, de quo deus pater recte dicat, filius putei mei, nisi Christus filius unicus & uerbū dei, natus de secreto siue altitudine aut profundo cordis paterni? Ergo hic nō solū officio, uerū etiam uocabulo, tam proprio, q; paterno, saluatoris nri Chri typū gerit. Sequitur. In diebus Ozis, Joathā, regis Achaz, & Ezechie, regum Iuda: & in diebus Hieroboam, filij Joas, regis Iſrahel. ¶ Ozias qui & Azarias, regnauit super Iudā annis. LII. & post hūc filius eius Iothan annis, XVI. itēq; post eū Achaz annis, XVI. & post hūc Ezechias annis, XXIX. qui simul iuncti, sūt anni fere, CXXIII. Quod quia multū est, ut rā dñi prophetaſse unus existimetur: at saltē illud constare oportet, qd & extremos annos Hieroboam filij Joas, regis Iſrahel, qui regnāte Ozia in Iuda, iā regnare cœperat (ut prædictū est) regnauitq;. XL. & uno anno. Et primos annos regni Ezechie propheta hic attigerit: quia sic prophetiæ eius initiū habet. Voca nomen eius Iſrahel, quoniā adhuc modicū, & uisitabo sanguinem Iſrahel super domū Iehu. Hoc fere continuo post mortem eiusdem Hieroboam factū est: quia succedens illi filius eius Zacharias, regnauit tantum sex mensibus, & perculsit, atque

Abraham
propheta.

Gene. 15

Gene. 20

Iohannes
Baptista
propheta
Lucæ. 1.

Matth. 11

Iohan. 1.

Propheta dei
psalm. 81.

Iohan. 10

Prophete
saluatores,
Iud. 3

Osee filius
Beheri.

2. Paral. 26

4. Regū. 15

COMMENT. RVPER. ABBA. LIB. I.

interfecit eum Sellum, regnavitq; pro eo. Hic iam recte quaeritur, qualis sit intentio literæ huius, cur prophetiam hanc referat esse continuatam à diebus Ozia, quibus regnavit & Hieroboam, usq; ad dies Ezechia regis Iuda. Ad quod primo dicendum, quia regnante Ezechia anno sexto regni eius, qui erat nonus annus Osee regis Irahel, capta est Samaria, & transtulit rex Assyriorum Irahel in Assyrios, collocavitq; eos in aula & in Nabor, iuxta fluvium Gozan, in civitatibus Mædog, quia non audierunt vocem domini dei sui. Hoc ergo intendit sacræ literæ spiritus, ut testificetur inexcusabiles fuisse reges & populum Irahel, quia nunquã dominus prophetas mittere desit in illis, nullius regis eorum diebus prophetica vox defuit, irã domini venturã cõminans, captivitatẽ futurã præ nuncians, donec veniret: ne Irahel se excusare posset de ignorantia, colens vitulos, quos fecit Hieroboam, imò & Baal quẽ introduxit Iezabel. Ante hunc extitit Heliseus, qui & mortuus est regnante Ioas patre huius Hieroboam, & ante Heliseum Helias, similiterq; & alij, ut Micheas de Gemla, multiq; filij prophetarum, atq; ita si rite memores, à primo Hieroboã, qui peccare fecit Irahel, cui & mala ventura pro meritis prædixit Ahias Sylonites, prophetici (sicut iã dictũ est) testimoniũ contra illos nõ defuit, usq; ad effectũ prædictæ captivitatis, ita ut per omnia iudex deus laudabilis, reus aut̃ populus cũ regibus suis sit inexcusabilis. Sub eisdem regibus Iuda Esaiam quoq; prophetam, se, titulus libri eius indicat. Et uide diligenter in spiritu dei, dignitatis cuiusq; custodiã. Cum dixisset in diebus Ozia Ioathan Achas & Ezechia regũ Iuda, tunc demũ subdidit, & in diebus Hieroboã filij Ioas regis Irahel. At ille uidelicet Hieroboã cunctis illis tẽpore prior extitit, utpote cuius regni anno. xxvij. Ozias qui & Azarias, regnare cœpit in Iuda. Cur ergo tot iunioribus in ordine suppositus est? Nũ casu hoc actũ est? Non utiq;, sed quia regnũ Iudæ regnũ David legitime extitit, regnũ autẽ Irahel scissum à domo David, rapina erat, idolatriæ cultus erat, non tẽplo dñi, sed uilitatibus aureis seruebat. Iccirco Hieroboã ne cõmemorari qdẽ in ordine regũ aut in sanctarũ titulo scripturarum præfigi debuisset, nisi pro causa, quæ iã dicta est: quia contra quos Helias & Heliseus, cæteri q; prophetæ steterunt idolatras reges Irahel, contra ipsos etiã dirigebatur prophetia hæc, ut inexcusabilis esset cum suis regibus impcenitens Irahel. Proinde de cæteris regibus Irahel, qui temporibus istorum regũ Iuda regnauerunt in Samaria, cũ plures fuerint, nullus hic nominatus est, nisi iste solus, idẽq; quãuis tẽpore prior, loco (ut dignũ erat) positus est posterior. Sufficit namq; ad insinuandũ, quod regibus Irahel prophetica cõmonitio fuerit continuata, isto uidelicet Osee incipiente prophetare in diebus Hieroboã. Heli seo mortuo, qui prophetauerat adhuc in diebus patris eius Ioas. **Principiũ loquedi domini in Osee. Et dixit dominus ad Osee. Glade, sume tibi uxore fornicariã, & fac filios fornicationũ, quia fornicã fornicabitur terra a dño. Et abiit, & accepit Homer filiã Bebellaim, & concepit & peperit filiũ. Et dixit dominus ad eũ. Quia nomen eius Zefrahel, quia adhuc modicũ, & uisitabo sanguinẽ Zefrahel super domũ Zebu, & quiescere faciã regnũ Irahel, & in illa die conterã arcum Irahel in ualle Zefrahel.** A struere nõ possumus iccirco dictũ hic eẽ, principiũ loquedi dñm, qd̃ iste primus sit uel fuerit eorum, ad quos dñs, uel in quibus prophetice locutionis mō locutus est, uel quibus futura captiuitas illius populi p̃monstrata est. Nã cõstans quidẽ esse potest, qd̃ prophetarũ cæterorũ, quorũ prophetici extant libri, primus tẽpore fuerit, & Esaiã q; aliquantibus diebus p̃cesserit, cuius circa initium uoluminis mortuus Esaias legitur: uerũ tamẽ fuerit & alij prophetæ, in quibus sine dubio locutus est dñs, quorũ notissimi sunt Samuel, & David, Helias, & Heliseus, qui hũc Osee nõ paucis p̃cessere diebus. Si ergo sic dictũ intelligi placet, principiũ loquedi dñm in Osee, ut sit sensus, primũ locutus est dñs in Osee, nihil repugnans inuenitur, ita uidelicet, ut subaudias, eorũ qui sub p̃dictis regibus prophetauerũt. Nã & Esaias & Iohel & Amos, & Abdias, & Ionas, et Micheas sub eisdẽ regibus prophetauerunt. Quorũ etiã interpretationes nominũ hic ponere nõ superflũ ducimus Ozias interpretatur fortitudo dñi, Ioathan dñi cõsummatio, Achas uirtus, Ezechias imperiũ dñi. Hi regnabãt in Iuda, cuius nomen cõfessio est. Porro in Irahel, qui sibi idola fecerat, etiã deitate plo et domo David fuerat separatus, regnabat Hieroboã, qui interpretatur tẽporalitas siue mora, qd̃ mundũ amauerit, et in ipso diu morari uitã putauerit sempiternã, nequaquam futuris, sed

Intendit lra.

4. Reg. 17

3. Reg. 22

4. Reg. 18

Regnum Irahel rapina.

turis, sed præsentibus delectatus. Quamuis autē sic recte intelligatur, ut iam dictū est, nihilominus tamen sic accipitur principium loquendi dominū in Osee, ut sit sensus. Hæc talia, quæ protinus sequuntur, Vade, sume tibi uxorem fornicariā, &c. Primū in eo locutus est dñs.

¶ Tandē & hoc prætereundum non est, quia loqui dominū ad Osee, & loqui dominum in Osee, nō omnino idē est. Nam loquitur dñs ad Osee uel ad alium quempiam, cū uerba sua mittit per angelicā siue per quamlibet aliā speciem: loquitur in aliquo, cū sine aliqua specie extrinsecus apparente loquitur in corde eius per occultā suæ uirtutis inspirationē. ¶ Sume (inquit) tibi uxore fornicationū, & fac filios fornicationū. Vt nunc interim simplicē sequamur literā, nō culpandus est propheta, si meretricē cōuerterit ad pudicitiam, sed potius laudandus, quod ex mala fecerit bonā. Non enim qui bonus permanet, ipse polluitur, si malo societ, sed qui malus est, in bonū uertitur, si boni exēpla sectetur. Hæc & his similia multa dicta sunt, & dici possunt in excusationē uiri sancti, nō suæ libidini, sed superno imperio seruiētis, quo uidelicet iubente etiā eorum quæ turpia uel inhonesta uidentur nihil fieri turpe aut inhonestū est. Cæteris eis, qui cū sint ueritatis amatores, spiritū ubiq; potius quā literam libenter amplectuntur, cito persuasum est, uel persuaderi potest, quia nihil horū, quæ hic de fornicationis opere scribuntur, geſtū est corporaliter, sed totū spiritualiter, id est per uisum siue per excessum. Neq; enim inauditum & inusitatum est, ut uxorem duxisse filiosq; ex ea genuisse sibi quispiā uisus sit factus extra sensus corporis, id est per excessum siue in uisum noctis. Quāto magis ubi superna uisitatio prophetam instituit, talium rerum imaginationes insigniter per uisum potuere celebrari? An non multa plura atq; prolixiora his continet Apocalypsis Iohannis, quæ omnia sine dubio, sicut testatur ipse, in spiritu uidit & egit? Hic iam recte quaeritur, quid opus fuerit istis similitudinibus, uel quomodo per istas similitudines ipse, qui in propheta loquitur, dominus in manu eiusdem prophetæ assimiletur, sicut ipse testatur. Hoc etiam in ipso dicens, & in manu prophetarū assimilatus sum. Itaq; iam nunc priusquam literæ seriem percurramus, libet præmittere, quid secundū istorū similitudinē cū hominibus mirabilis deus sit operatus, ut postmodum cum singula similitudinis facta uel dicta secundum tempus prophetiæ differemus, nō incognita pariter mysteria proferamus. ¶ Vniuersum genus humanum à societate creatoris recessisse, & recedendo fornicatum fuisse, quis nesciet? Recedere namq; à creatore & seruire creaturæ, fornicari est. Nam & Psalmista de huiusmodi fornicatione. Perdidisti (inquit) omnē, qui fornicatur abs te. Fornicariā ergo mulierē deo sibi sumpsit, quā generationē auersam adiit, generationē Chaldaicā, unde Abraham eduxit. Ego enim (inquit) sum deus qui eduxi te de Hur Chaldaeorū. Cū illo feceris pepigit, habuitq; ex carne eius Iesrahel, id est semen dei. Filios dei, filios promissionis, sed nihilominus pariter nati sunt filij fornicationis, id est filij carnis, qui non sunt filij dei, aut filij promissionis. De qua nimirum distantia & Apostolus dicit. Non enim omnes qui ex Iesrahel, hi sunt Iesrahelitæ, neq; qui sunt semen Abraham omnes filij, sed in Esaia uocabitur tibi semen, id est non qui filij carnis, hi filij dei, sed qui filij promissionis, æstimantur in semine. Isti & in Aegypto, ubi deos Aegyptios coluerunt, sicut in multis scripturarum locis, & maxime in Ezechiele, exprobratur eis: palam fecerunt, quod essent filij fornicationū, & exinde fornicarij non desierunt. Nunquā tamen in gente illa defuit Iesrahel, id est semē dei scilicet multi fidē habentes eius beati seminis, quod Abraham deus promisit, & contra filij fornicationum, id est filij carnis, semper persequētes semen dei, siue filios promissionis, non tantum donec interficeretur Naboth, qui hic dicitur Iesrahel. Fuit enim Iesrahelites, sed & in perpetuū. Hinc & Apostolus. Si quomodo is qui secundū carnē natus est, persequēbat eū qui secundū spiritū, ita & nūc. Deinde iteꝝ tēpore nō paruo interposito, id est post quadringētos & triginta annos, accessit deus ad illā mulierē fornicariā, & genuit filiā, quæ diceret nō consecuta misericordiā. Dedit enim legē in mōte Syna, quæ nō uiuificaret, nec ad pfectū adduceret & instituit synagogā, de qua pro parte reproborū, quæ maxima extitit, recte dicas, quia filia illa nō est consecuta misericordiā. Non enim (inquit Apostolus) per legē promissio Abraham, aut semini eius, ut hæres esset mūdi, sed per iustitiā fidei, &c. Quam fidei iustitiā, quia nō recepit illa filia, ideo non consecuta est misericordiam, imò consecuta est iram. Lex enim irā operatur. Tertio deus ad fornicariā accessit, genuitq; rurſus filiū, i. sermonē propheticum.

Fornicatio
hoim a deo.
Psalm. 72

Gene. 15

Roma. 9

Ezech. 16

Gala. 4

Roma. 4

COMMENTA RVPER ABBA LIB. I.

Prophetas enim misit, quos & scripturas utiliter legi addidit. At illa fornicaria non solum non est a fornicationibus suis reuerfa, imò etiã cõtra semetipsam est diuisa, & ecce iã fornicariã duã factã sunt ex una, quãq; altera Oolla, altera in eisdẽ prophetis dicitur Ooliba. Hęc diuisio unius in duas tunc facta est, quando Samaria cũ decẽ tribubus recedẽs à domo Dauid regẽ suũ sibi cõstituit & pro deo uitulos aureos colẽs, Baali q; cãterisq; deor; portetis se se prostituit. & hęc est Oolla. Nam Hierusalẽ cum duabus tribubus Iuda & Benjamin, quã & ipsa coluit Baal, ipsa est Ooliba. Ad istã quarto iã tẽpore deus accessit, qm̃ dei filius de carne eius natus est ex utero uirginis. Huic nimirũ quodãmodo dixit. Dies multos expectabis me, nõ fornicaberis, & nõ eris uiro. Sed & ego expectabo te, qã dies multos sedebunt filij Israhel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine Ephoth, & sine Theraphim. ¶ Igitur ut in manu prophetã huius assimilaret dñs: Sume (ait) uxore tibi fornicariã, & fac filios fornicationũ. Quare? Quia fornicã (ingr) fornicabitur terra à dño. Iccirco (inquit) fac filios fornicationũ, ut sint in signũ & portentũ eor; q; acta, quãq; agenda sunt inter gentẽ istã & me dñm patrum suor;. Notandũ quippe, quia non tantũ dixerat, quia fornicabitur, sed quia fornicans fornicabitur. Iccirco præmisit fornicans, & deinde fornicabitur, ut sit sensus. Quia gens ista à deo suo, & fornicata est, & fornicatur, nũc & amplius fornicabitur in posterũ. Et abij (inquit) & accepi Gomer filiã Debelaim, & concepit, & peperit filiũ. Gomer consummatã atq; perfectã in nostra lingua, Debelaim palatas sonat. Est autẽ massa pinguium carica, quas in morẽ lateor; figurantes, ut diu illesã permaneant, calcant, atq; conpingunt, habentq; in esu suauitatis uoluptatẽ. Ergo Gomer filiã Debelaim accepi (inquit) id est apud gentem prophetaui consummatã siue perfectã consumptione atq; perfectione uoluptuosã fornicationis post uitulos aureos & post Baalim. Genitum ex ea filium, uoca inquit Israhel. Israhel ciuitas erat Metropolis decem tribuum, de qua fuit, & in qua interfectus est NABOTH. Ponitur ergo pro ipso Naboth hoc nomen Israhel. Et est sensus. Naboth quidẽ Israhelites lapidatus & homibus mortuus est: sed mihi uiuit, & ad me sanguis eius clamat, moxq; uindictã recepturus est, nõ solũ de interfectoibus suis, uerũ etiã de illo, qui sanguinis eius ultor fuisse uisus est. Nam hoc est quod ait. Et uisitabo sanguinẽ Israhel super domũ Iehu. Iehu nãq; interfecit domũ Ahab, dño iubente, propter peccatũ sanguinis Naboth, sicut prædictũ fuerat ad eum. Occidisti insuper & possedisti. Ac deinceps. In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinẽ Naboth, lingent quoq; tuũ sanguinẽ. Item. Canes comedẽt Israhel in agro Israhel. Cum ergo Iehu, nõ Israhel, siue Naboth sanguinẽ fuderit, imò interfectores eius ipse interfecerit, quare super domũ eius ille sanguis Israhel debuit uisitari? Videlicet quia non ueraciter zelo dei paruit, sed propriã cupiditati ut regnaret, deleta domo regis, per omnia feruiuit. Super hoc satis manifeste conuincitur, quia uidelicet à peccatis Hieroboam nõ recessit, uitulosq; aureos & ipse coluit: quod non fecisset, si uero zelo zelatus fuisset pro causa domini. Recte ergo & ipse, uel domus eius reputatur inter occisores Israhel, id est persecutores seruorum dei, & uindicta peccati eiusmodi, tã ex ipso, q̃ ex cãtero populo Israhel requirenda iudicatur, & ita factũ est. Nam mortuo pro nepote eius Hieroboam, sub quo hic Osee propheta cœpit, succedentẽ filium eius Zachariã, sexto regni eius mensẽ occidit Sellum, regnauitq; pro eo, de alia stirpe generatus. Nec mirũ, q; subuersa est domus Iehu, cum etiam regnũ domus Israhel, hoc est decẽ tribuum perinde deletũ sit. Nam & occiso Zacharia, q; fuit ultimus de stirpe Iehu, statim reges Assyrii cœperunt Ruben & Gad, & dimidiã tribũ Manasse, quã erat trans Iordanẽ, & deinde paucis, id est, xl. & ix. interiectis annis à Zacharia, quẽ occidit Sellũ (ut iam dictũ est, regnante Osee anno regni eius nono, decẽ tribus in captiuitatẽ ductã sunt. Hoc est quod ait. Et requiescere faciã regnũ domus Israhel, & in illa die conteram arcũ Israhel in ualle Israhel. Nam propter urbẽ Israhel, quã Metropolis erat Samariã, campi sunt et latissimi, et uallis nimia uastitatis, in qua commissio certaminẽ ab Assyrijs cãsus, et captiuus ductus est Israhel. ¶ Nunc quãrere locus admonet, cur omisso proprio uocabulo Naboth, cum dicere posset. Et uisitabo sanguinem Naboth Israhelita, Maluit dicere, Et uisitabo sanguinem Israhel, quod non hominis est nomen, sed ciuitatis, et interpretatione sui: Interpretatur nãq; (ut iam dictũ est) semen dei non uni tan

tini tantū: sed omnibus cōmuniter congruit qui sunt semen dei, homines dei, electi dei. Ad
 hæc dicimus: q̄a non solius Naboth uisitandus erat, nec em̄ illū solū p̄secuti sunt Iezabel &
 Achab & cū eis insana multitudo populi, sed om̄es p̄sequebant & occidebant quos conse-
 quebant qui erant semen dei, q̄ p̄phetabant in noīe dñi, q̄ loquebant uerbū dei. Hinc est il-
 la fugientis Helie querela: Dñe, p̄phetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderūt, & relictus
 sum ego solus & querunt animā meā. Quis uero nesciat sanguineā eiusdē Iezabel insaniam
 sub eiusdē temporibus profluxisse etiā inuidiā? Nā Athalia Iezabelis filia, mortuo filio suo
 Azaria: nupserat em̄ Iorā regi Iudæ filio Iosaphat, & filiū eius iam dictū Azariā interfece-
 rat Iehu, irata & in ipsum seuiens dñm, surrexit & interfecit om̄e semen Regium, non utiq̄
 absq̄ favore uel consensu principū, qui & pinde suis delinitū obsequijs atq̄ illaqueatum te-
 nentes, Ioas regem, qui residuus fuerat, insignē occiderunt ad imperium eius Prophetam
 Zachariā, sicut scriptum est: Congregati aduersus eum, miserunt lapides iuxta regis im-
 perium in atrio domus dñi. Et non est recordatus Ioas rex misericordiæ quā fecerat Ioīada
 pater illius secum, sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur, ait: Videat dominus & re-
 quirat. ¶ Itaq̄ iam dictus Helias cū fugitaret & latitans in spelunca, dicēt dño, qd hic agis
 Helia, querulariū s̄onē diceret: Dñe altaria tua suffoderunt, & Prophetas tuos occiderunt
 gladio, & derelictus sum ego solus, & querunt animā meā: egredere ait dñs, & sta in mōte
 corā dño. Et ecce dñs transiuit, & spūs grandis & fortis subuertens montes, & conterēs pe-
 tras ante dñm. Non in spiritu dñs. Et post spm̄ cōmotio. Non in cōmotiōe dñs. Et post cō-
 motiōe ignis. Non in igne dñs. Et post ignē sibilus aurę tenuis, & ibi dñs. Nimirū Prophe-
 tæ desiderant aduentū saluatoris, qui peccata tolleret & iusticiā sempiternā adduceret, quē
 & hic Osee desiderat atq̄ prophetat, tali oraculo præsignabat futura tam Iſrahelis q̄ & Iu-
 dæ captiuitas, de qua & iste non tacet Propheta: utriusq̄ nanq̄ scilicet Iſrahelis et Iudæ fu-
 tura mala pronunciat, et de saluatoris aduentu necessaria nostræ saluti (sicut sequentia suis
 in locis declarabant) prædicat mysteria. Deniq̄ loquens illic ad Heliam dominus in spiritu
 grandī et forti subuertente montes et conterete petras, futuram captiuitatem significat, de
 cem tribuum Iſrahel quæ facta est ad Salmanassar Rege Assyriorū regnante Osee: Non in
 spiritu (inquit) dñs, id est, nondū finis, nōdū uenit Messias dñs qui expectabat. In cōmotiōe
 ne transmigrationē primam designat tribus Iuda, qua traducendus erat Ioachim rex Iuda
 in Babylonē cū quadraginta milibus, nemine relicto exceptis pauperibus. Nō (inquit) in cō-
 motiōe dñs, id est, nondū finis, nondū ueniet dñs. In igne scđam captiuitatē Iuda et Hieru-
 rusalē uult intelligi, qñ rebellante Sedechia, iteq̄ uenit rex Babylonis et succendit Nabu-
 zardan princeps exercitus domū dñi, et domū regis omnēq̄ domū cōbussit igni, et muros
 Hierusalē in circuitu destruxit. Non (inquit) in igne dñs, id est, nondū tēplo exusto et ciuita-
 te destructa tēpus erit dominici aduentus. Et post ignē sibilus aurę tenuis, et ibi Dominus.
 Sibilus aurę tenuis, occultus et secretus fuit aduētus dñi, quē quasi de aura tenui, id est, de spi-
 ritu sancto Maria uirgo concepit. ¶ Fuerunt autē à prædicto turbine usq̄ ad cōmotiō-
 nē, id est, à captiuitate decē tribuū usq̄ ad primā filiorū Iuda trāsmigrationē, anni circiter cē-
 tum uiginti septē, q̄ supputant hoc mō. Anno sexto Ezechia trāstulit rex Assyriorū Iſrahel
 in Assyrios. Ipse autē Ezechias uiginti nouē annis regnauit in Hierlm. Ergo regni eius resi-
 duū erāt anni uiginti quatuor, q̄ cōiuncti cū gnquaginta q̄q̄ annis filij eius Manasse ac duo-
 bus filij eius Ammon, atq̄, xxx. uno Iosia, ac deinde annis undecim Eliachim, q̄ dictus est
 Ioachim, tādēq̄ tribus filij eius Ioachim, fiūt. 127. Ab illa cōmotiōe usq̄ ad ignē, i. à prima
 trāsmigratiōe usq̄ ad tēpli et ciuitatis exustionē, fuere anni. xi. regni Sedechia. Ab illo igne
 siue captiuitate usq̄ ad sibilū aurę tenuē, i. Chri aduētū q̄t anni interessent, Danieli his uer-
 bis reuelatū est. Septuaginta hebdomadæ abbreviatæ sunt sup̄ pplm̄ tuū et sup̄ urbē sanctā
 tuā, ut consumet præuaticatio, et sinē accipiat peccatū, et deleat iniquitas, et adducat iustitia
 sempiterna, et impleat uisio et prophetia, et ungat sanctus sanctorū et cætera. Nimirū eo tē-
 debat Helias, ut deleret iniquitas per Christi aduētum, et adduceret iustitia sempiterna, qui
 tunc abundante iniquitate se solum relictū esse putabat. Igit quia per eadem tēpora, non so-
 lum Naboth occisus, sed et multorū Prophetarū atq̄ iustorū fundebatur sanguis, quē sup̄na
 requirere deberet iustitia, recte nō p̄priū nomē Naboth, sed id, qd̄ scđm̄ interpretationē cō-
 mune

3. Reg. 19

4. Reg. 17

2. Para. 24.

3. Reg. 19

4. Reg. 17

4. Reg. 24.

4. Reg. 28

Sibilus aurę
tenuis.

Danic. 9

COMMENTA. RVPER. ABBA. LIB. I.

mune est ponitur uocabulum Iſrahel. Mirorq; modo ita requirenda eſſe uindicta præno-
 cia, ut incipiat à iuſtiſſimis illius homicidæ populi, à capite regni ſanguinei, qualis tunc erat
 domus Iehu, quæ ſibi domũ Achab occidendo multum contuliſſe uidebatur, & nihilomi-
 nus Idololatriã, quæ cauſa erat effundendi ſanguinis ſanctorũ exeſbat. ¶ Sed & adhuc quæ-
 riſ. Quid magnũ erat iter pphetas aut iter iuſtos ille Naboth Iezrahelites, ut ex eiꝝ occaſiõe
 omnes, qui interfecti ſunt iuſti, aut Prophetæ ſignificarent hoc nomine Iſrahel? Ad hoc reſ-
 ſpondemus: quia uere magnũ fuit & eſſe debuit memoriale interfectionis eius inter omniũ
 Prophetarũ aut iuſtorũ neces: quia taliter interfectus eſt, ut uel ante uel poſt ipſum, uſq; ad
 Chriſti dñi noſtri paſſionẽ, fere nemo præter dñm noſtrũ taliter uel tali ordine occiſus eſſe
 referat. Quid em̃? Dicenti ſibi Achab: Da mihi uineam tuam, ut faciã mihi hortum olerum
 & cætera. Hoc tm̃ reſponderat. Propitius ſit mihi dñs, ne dem hæreditatẽ patrum meorũ ti-
 bi. Pro hoc indignanti & uehementer irato ſuæ authoritatis ultionẽ pollicita Iezabel ſcri-
 pſit literas: prædicare (inquiens) ieiuniũ, & ſedere facite Naboth inter primates populi, &
 ſubmittite duos uiros filios Belial contra eum, & falſum testimoniũ dicant, hñdixit domi-
 num & regẽ, & educite eum & lapidate, & ſic moriatur. Hoc modo hypocriſis deo odibilis
 pulchræ palliata inceſſit, ſpecioſo quaſi ordine iudicij, ut non tantum occideret quaſi uir iu-
 ſtus ab iniuſtis & deo aduerſantibus: ſed quaſi reus & blaſphemus, à iuſtis iudicibus fortiter
 pro deo zelantibus, legemq; ſanctã cuſtodientibus, Ieiunãtibus, et animas ſuas in ieiunio hu-
 miliantibus, et prædicantibus ieiunemus ieiunemus: ga tm̃ nefas diebus noſtris audiuimus,
 ne forte cum blaſphemo pariter à terra deglutiamur, et talia ſciẽter cum iniqua machinan-
 tibus ſimulatione, ut muliebri ſatiſfieret inſaniæ uel cupiditati furtoſa. Quantæ putas curę
 deo uidẽti hoc debuit eſſe? Quantum fuit in cælo ſpectaculum, dum tam crudele cruorema
 ſitiendo callidi ſimulatores prædicarẽt uel celebrarẽt ieiuniũ? Bene ergo mors eius memo-
 rabilis eſt inter omnium Prophetarũ uel iuſtorum neces, ubi talis apparatus hypocritarum,
 talis ſpectatur facies homicidarum. Adde quod in tali eius interfectione ſplendiſſimus
 dominicæ paſſionis typus eſt. Quid enim hic diſſimile? Verum quia myſterium hoc alio
 in opere noſtro latius traſtauiſmus, nunc præterire libet. ¶ Hoc tantum hic prætereũdum
 non eſt: quia quod ait. Et in illa die conteram arcum Iſrahel in ualle Iſrahel. Spiritualiter
 ita factum eſt, ut omnis Euangelica uel Apoſtolica doctrina teſtis eſt. Arcus quippe Iſra-
 hel, id eſt, omnis: Fiducia carnalis Iudaismi, fiducia circũciſionis & cerimoniarũ, fiducia ſu-
 perbi ſpiritus & ſanguinis, qua contra ipſum dominum gloriati ſunt dicentes: Pater noſter
 Abraham eſt, nos ex fornicatione non ſumus nati, unum patrem habemus deum, ſicut ho-
 die cernitur, contrita eſt, & gloriari illis non licet: quia non ſolummodo contempta eſt eo-
 rum lex carnalis, ſed & ipſi captiui ducti ſunt in omnes gentes. Hoc totum factum eſt in ual-
 le Iſrahel, id eſt, in humilitate ſeminis dei quod eſt Chriſtus. Nam per humilitatem paſſio-
 nis Chriſti, ſicut exaltatæ ſunt gentes, fidem eius recipientes: ita e contra deieſti atq; contri-
 ti ſunt Iudæi, contemnentes iuxta illud propheticum beatæ uirginis canticum. Depoſuit
 potentes de ſede, & exaltauit humiles. Sequitur. L. Et concepit ad huc, & peperit filiam,
 & dixit. Glora nomen eius abſque miſericordia, quia non addam ultra miſereri do-
 mui Iſrahel, ſed obliuione obliuiſcar eorum, & domui Iuda miſerebor, & ſaluabo
 eos in domino deo ſuo, & non ſaluabo eos in arcu & gladio & in bello & in equis &
 in equitibus. ¶ Filia hæc magnum prioris ſententiæ incrementum eſt. Prior nanq; ſenten-
 tia hæc erat & quieſcere faciam regnum domus Iſrahel, & in illa die conteram arcum Iſra-
 hel in ualle Iſrahel. Quod totum completum erat, ubi rex Aſſyriorũ (ſicut iã prædictũ eſt)
 præliando uictas duxit captiuas decẽ tribus Iſrahel. Par illi malo extitit aliud qd factũ eſt in
 Iuda, quando uenit rex Babylonis, et ab eo capta ciuitate Hieruſalẽ, populus ille in Babylo-
 nẽ captiuus tranſmigravit. Facta eſt magna iudice deo, captiuitatis utriuſq; differẽtia, ut ſci-
 licet captiuitas Iudæ poſt annos ſeptuaginta ſolueretur, captiuitas autem decem tribuum,
 nequaquam ultra ſolueretur. Hoc eſt quod ait: Quia non addam ultra miſereri domui Iſra-
 hel, ſed obliuione obliuiſcar eorum, et domui Iuda miſerebor, id eſt, decem tribuum capti-
 uitatem non ſoluam, ſed Iudæ tranſmigrationem de Babylone reuocabo. Sed et per idẽm
 tempus, quando decem tribus in captiuitatem ductæ ſunt, miſertus eſt Dominus do-
 mi

Altera q̃ſtio
 de Iſrahel ſeu
 Naboth

3. Reg. 21

Hypocriſis
 palliata

Arcus Iſrahel
 contritus

Iohã. 8.

Luca. 1

IN OSEE PROPHE. CA. I. MO. VI.

mui Iuda. Nā cū sexto anno regis Ezechia rex Assyriorū Salmanassar transfulisset Iſrahel
 itidem. xiiij. Ezechiaſcendit Sennacherib rex Assyriorū ad uniuersas ciuitates Iuda mu-
 nitas, & cepit eas, & uenit usq; ad Hierusalem. Venit autem angelus domini, & percussit in
 castris eius. clxxxv. milia, & reuersus est Sennacherib, & mansit in Ninīue. Cūq; adoraret
 in templo Neſerach deum suum, Adram elech & Seraſar filij eius percusserunt eum gla-
 dio. Itaq; si utrūq; tēpus misericordiā respicias ueraciter dictū eē ppendis, & saluabo eos in
 dño deo suo, & nō saluabo eos in arcu & gladio, & in bello, & in equis & in equitibus. De-
 niq; filij Iuda neq; nocte illa, qua percussa sunt castra Assyriorū, neq; tpe illo, quo de captiui-
 tate Babylonia soluti sunt, contra hostes uel captiuatores suos arcū tetenderunt, aut gladiū
 uibrauerūt, aut in equos ascenderunt: sed illis quidē dormientibus percussit angelus dñi castra
 Assyriorū. Prophetis aut orantibus siue cæteris iustis hoibus, imō & angelis interuenientis-
 bus (iuxta illud Zachariae, & rñdit angelus dñi, & dixit: Dñe exercitū usq; quo tu nō mise-
 reberis Hierusalē & urbiū Iuda qbus iratus es, iste iā septuagesimus annus est) suscitauit dñs
 spm̄ Cyri regis Persarū, ut pponeret edictū, daretq; libertatē ascendendi in Hierusalem &
 aedificandi domū dñi dei in Iſrahel. Ergo saluabo (inquit) eos in dño deo suo & non in arcu
 uel gladio. ¶ Qd si qris tōnē, uel iudicij æq̄tatē, cur dñs Iſraeli nō misereriet domui Iuda mi-
 sereri debuisset: sciendum tibi est, magnam in regibus Iſrahel & regibus Iuda distantiam fu-
 isse peccati. Regum quippe Iuda nonnulli iusti fuerunt, uidelicet Dauid, Ezechias & Iosia-
 as, q nullum Idololatriæ peccatum admiserunt, & Iosaphat quoq; nisi amicitias inisset cum
 Ochozia rege Iſrahel, cuius opera pessima fuerunt, sed & cū patre eius Achab. Vnde & ar-
 guit eum Iheu filius Anani uidens, & ait: Impio præbes auxiliū, & his q oderūt dñm amicitia
 iungeris. Cæterorū quoq; nonnulli pœnitentiā egerunt, fecerūtq; qd placitū erat coram dño
 Auero de regibus Iſrahel nullus extitit q faceret qd rectū esset aut placitū corā domino,
 nullus omnino qui recederet à peccatis Hieroboam filij Naboth, qui peccare fecit Iſrahel.
 Omnes impœnitentes extiterunt, & peccata sua defendentes uniuersi, sermonē dñi repule-
 runt. Vnde & in isto Propheta loq̄tur dñs. Ego scio Ephraim & Iſrahel nō est absconditus à
 me. Quia nunc fornicatus est Ephraim, cōtaminatus est Iſrahel, nō dabūt cogitatiōes suas
 ut reuertant ad deū suū. Itaq; cum tanta fuerit illis atq; illis distantia peccati, recte & snia in
 utrosq; debuit dispariter dari. Igit filia hæc recte uocat, absq; misericordia, q̄a non utcūq; ca-
 ptiuatus erat Iſrahel, sed absq; relaxatōis misericordia. Iuxta mysticū intellectū itidē ueraci-
 ter sp̄s ppheticus dicat: Reprobata q̄ppe iam synagoga, claruit ueritas, qd filia illa non est
 misericordiā consecuta, quæ tunc nata est, qñ (ut superius iam dictū est) deus sc̄do ad mulie-
 rem sibi coniūgendā accessit, q̄ndo post. cccc. & xxx. annos à testamēto confirmato legē de-
 dit in Syna, & nata est synagoga misericordiā nō cōsecutura seruilis filia, noie qdem filia, sed
 meritis ancilla, foras mittenda. Syna em̄ (inqt Aplus) mons est in Arabia. Porro Arabia tē-
 poribus antiquis nō illa, quæ nunc nominatur, sola erat, sed solitudo & pars Aegypti non
 modica, ubi est mons Syna, in quo data est lex, unde fuerat & Agar, quæ significat uetus tes-
 tamentū. Cum ergo dixisset: hæc em̄ sunt duo testamēta, unum qdem à monte Syna, ad-
 didit in seruitutē generans quæ est Agar, quæ coniuncta est, uidelicet significatione, ei quæ
 nunc est Hierusalē, & seruit cū filijs suis. Et subinde, cū dixisset: sed quō tunc is, q sc̄dm car-
 nem natus fuerat, psequēbat eum q sc̄dm sp̄m̄: ita & nunc, protinus ait: Sed qd dicit scriptu-
 ra: Enice ancillā & filiū eius. Non em̄ hæres erit filius ancillæ cū filio liberæ. Igit filia illa, q
 & ancilla, non est misericordiam consecuta, sicut iam tunc re nō parua significatum est, qñ
 filiorū eius corpora in deserto prostrata sunt, & in illā repromissionis terrā non introierūt. Il-
 lud nemo qui nesciat aut nescire debeat: quia fideles om̄es & electi, qui ex eodem populo,
 non ad filia hanc ptinuerunt: sed ad priorē filii sc̄licet Iſrahel, id est semen Dei. Sequitur.
 Et ablactauit eam quæ erat absq; misericordia, & concepit & peperit filiū, & dixit:
 Goca nomē eius non populus meus: quia uos nō populus meus & ego nō ero ue-
 ster deus. Nam nata fuerant duo infelicitatis incrementa. s. filius & filia. Filius uidelicet, ut
 captiuus duceret Iſrahel. Filia, ut eadem non solueret captiuitas. Nam Iſrahel qdē secun-
 dum se filius bonus est, sed sc̄dm id quod requirebatur sanguis eius, malū illi populo extitit.
 Filia uero ablactata perpetuitas est captiuitatis, cui nulla infunditur lactis alimonia, nulla
 consola

4. Reg. 18

4. Reg. 19

Zach. 1

1. Esdr. 1

Distātia inter regis Iſrahel & regis Iuda

2. Para. 19

Osee. 9

Gala. 4.

Gene. 21.

Num. 14

Sūma Iudgō
rū miseria.

Questio de fe
dere dei cum
Abraham
Gene. 17

Gene. 17

Rom. 9.

Vbi supra
Declaratio p
phetæ p Apo
stolum

consolatio de captiuitate soluenda. Quid tandē uult tertius iste filius? Quid per hunc intel
ligere debemus, nisi illud quod nomine suo personat, quod est non populus meus? Maxi
mū quippe hoc miseriā est incremētū, ut ppl's captiuus, idēq; nullū habens præfixum sol
uendæ captiuitatis tempus, dicatur, & sit quod dicitur à deo, non populus meus. Nam si ca
ptiuus quidē esset populus, & corporalis eius captiuitas nunq̄ solueretur, non tamen etiā
secundū animā à deo proijceretur, esset tolerabile malū, & magna ex parte bene se haberet
status siue casus captiuorū temporaliter gementiū. Nunc autē malū inremediabile est: quia
corpora uisibilis Assyrius cepit & tenet, animas autē inuisibilis Assyrius decipit & possi
det. ¶ Dicit nunc aliquis: Quid ergo dei fiet de proposito? Proposuerat nanq; deus & pro
miserat Abraham, de semine eius populū sibi adducere innumerabilem sicut stellas cœli, &
in ito fœdere firmauerat quod esse deberet deus eius & deus seminis eius. Suspice (inquit)
cœlū, & numera stellas si potes. Et dixit ei. Sic erit semen tuū, & continuo sequitur: Credi
dit Abraham domino, & reputatū est illi ad iustitiā. Item & alibi loquitur ad eū idem deus,
Et statūā pactū meū inter me & te & inter semen tuū post te in generationibus suis fœdere
sempiterno, ut sim deus tuus & seminis tui post te. Quid ergo erit, cū illic dixerit, ut sim de
us tuus & deus seminis tui post te. Hic autē dicat: quia uos non populus meus, & ego non
ero uester deus? Aut quō complebitur de semine eius splēdidus electorū numerus secun
dū numēq; stellarū cœli, cū illic quidē dixerit, sic erit semen tuū numerosum sicut stellæ cœ
li. Hic autē potius harenæ maris assimilēt eos quā stellas cœli? Sequitur enim & dicit: Et
erit numerus filiorū Israhel, quasi harena maris, quæ sine mensura est, & nō numerabit. De
niq; aquatica maris harena multū disparat a stellis cœli fulgidis, & hoc ipso qd sine mensu
ra esse, & non numerari dicitur hic, repulsam uehemente sonat Israhelis, quod nec men
suram donationis cuiusq; habeat, nec numeret in conspectu dei. Quid ergo fiet, ut iam quæ
re ceppimus, de pposito dei? Nunquid excidit uerbū dei? Non utiq; sed habita considera
tiōe uerbi dei, pmittētis Abrahæ, diffinitionē siue determinationē teneamus seminis eiusdē
Abrahæ. Non em̄ (inquit Apłus) oēs qui ex Israhel hi sunt Israhelitæ, neq; qui sunt semē
Abrahæ oēs filij: sed in Isaac uocabit ubi semen. i. non qui filij carnis, hi filij dei, sed qui fi
lij sunt pmissiōis, æstimant in semine. Ergo undecūq; ueniat, ubicūq; uel quicūq; sint habē
tes fidē pmissionis, quæ (sicut iam dictū est) ad iustitiā reputata est ipsi Abrahæ, sine dubio
reputant in semine. Et idcirco apostatantibus carnalibus Israhelitis, recte quærant aliq̄, de
quibus impleat propositū dei. Sequit̄ ergo. **L. Et erit in loco ubi dicitur eis, non popu
lus meus uos: dicitur eis, filij dei uiuentis, & congregabuntur filij Iuda, & filij Is
rahel pariter, & ponent sibi met caput unum, & ascendent de terra, quia magnus di
es Israhel.** Locū hunc p semetipsum satis illustrem, authoritas apostolica clarius illu
strauit, cū post prædictā determinationē seminis Abrahæ paucis interpositis, ait: Volens
deus ostendere iram, & notā facere potentiā suā, sustinuit in multa patientia uasā iræ apta in
interitum, ut ostenderet diuitias gloriæ gratiæ suæ in uasā misericordiæ, quæ præparauit in
gloria, quos & uocauit nos non solum ex Iudæis sed etiā ex gentibus, sicut in Osee dicit:
Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: & non misericordi
am consecutam, misericordiam consecutam. Et erit in loco ubi dictū est eis: non plebs mea
uos, ibi uocabuntur filij dei uiui. His uerbis uehementer atq; diligenter astruit prophetiā
hanc esse de gentibus assumendis, in locum eorū qui secundū carnē essent ex Israhel aut se
men Abrahæ indurati, & fidem non habentes exciderunt. Porro de illis qui ex gente illa
saluantur aut saluādi sunt, continuo subiunxit: Esaias autem clamat pro Israhel. Si fuerit nu
merus filiorū Israhel, tanq̄ harena maris, reliquæ saluæ fient. Nimisq; tali serie uel processu
uerborum electos ex gentibus, & saluatos siue saluandos ex Israhel in unū coniungit Chris
tum, docens quod indifferenter tam illi quā isti propter fidem seminis Abrahæ, quodē
Christus, oēs semen Abrahæ sint, atq; id esse quod hic Propheta nunc dicit. Et congre
gabuntur filij Iuda, & filij Israhel pariter, & ponent sibi met caput unū, & ascendent de ter
ra, quia magnus dies Israhel. Hoc deniq; sic fieri cœptum est, filij Israhel, scilicet Apostoli,
qui tam secundum carnem q̄ secundum fidem filij sunt Israhel, congregati sunt cū filijs Iu
da, id est, cum electis ex gentibus, quos ad fidem & confessionem Christi perducendo se
cerūt